

УДК 378.018.43

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ОСВІТНІХ ЕКСПЕРТІВ В УКРАЇНІ

Олійник Вікторія

Науковий керівник: доктор іст. наук, професор Ріжняк Р.Я.

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира

Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті розкрита проблема порівняння українських та міжнародних підходів до підготовки та сертифікації освітніх експертів – проведений аналіз можливостей адаптації успішних міжнародних практик до українських умов з врахуванням особливостей національної системи освіти. Авторка вияснила, як міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, Європейський Союз або ОЕСД, впливають на підготовку освітніх експертів і розробку стандартів, особливо в країнах, що розвиваються. В роботі також описані ключові виклики, з якими стикається підготовка освітніх експертів в Україні, і намічені можливі напрями розвитку цієї сфери з врахуванням змін в українському освітньому середовищі та глобальні тенденції його розвитку.

Ключові слова: експертиза, освітні експерти, підготовка, сертифікація, освітній процес.

CHALLENGES AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL EXPERT TRAINING IN UKRAINE

Oliynyk Viktoriya

Scientific supervisor: Doctor of Historical Sciences, Professor Rizhniak R.Ya.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Kropyvnytskyi,

Ukraine

The article reveals the problem of comparing Ukrainian and international approaches to the training and certification of educational experts - an analysis of the possibilities of adapting successful international practices to Ukrainian conditions, taking into account the peculiarities of the national education system. The author explained how international organizations, such as UNESCO, the European Union or OECD, influence the training of educational experts and the development of standards, especially in developing countries. The paper also describes the key challenges faced by the training of educational experts in Ukraine and outlines possible directions for the development of this area, taking into account changes in the Ukrainian educational environment and global trends in its development.

Keywords: expertise, educational experts, training, certification, educational process.

Постановка проблеми. Дослідження українського та міжнародного досвіду у підготовці освітніх експертів є важливим для формування цілісної стратегії професійного розвитку освітян в Україні, підвищення їхньої компетентності, посилення якості навчального процесу та підвищення конкурентоспроможності національної системи освіти на світовому рівні.

Окрім того, таке дослідження дозволить виявити існуючі проблеми та виклики, з якими стикається Україна в процесі підготовки освітніх експертів, і знайти ефективні рішення для їх подолання.

Як наслідок, вивчення українського та міжнародного досвіду у цій сфері сприятиме підвищенню якості освітнього середовища, забезпеченню об'єктивності в оцінюванні освітніх процесів та дозволить Україні скористатися найкращими світовими практиками для вдосконалення власної системи освіти.

Аналіз досліджень та публікацій. У сучасних умовах глобальних трансформацій в освіті питання забезпечення якості навчальних процесів і закладів освіти набуває особливої ваги. Освітні експерти, як основні учасники системи оцінювання якості освіти, виконують важливу функцію – вони проводять аналіз, оцінку та моніторинг якості освітніх послуг, визначаючи сильні й слабкі сторони навчальних закладів та їх програм [10; 11]. Підготовка таких експертів є одним з найважливіших компонентів забезпечення якості освіти, оскільки від їхніх знань, навичок та компетенцій залежить об'єктивність і ефективність проведення оцінювання [6; 8; 13].

У різних країнах розроблено оригінальні підходи до підготовки освітніх експертів, що зумовлено як національними особливостями освітньої політики, так і міжнародними стандартами якості. Моделі підготовки освітніх експертів варіюються від централізованих програм навчання до інноваційних підходів, що включають безперервний професійний розвиток, міжнародний обмін досвідом і використання цифрових технологій [1–5].

В Україні процес підготовки освітніх експертів також проходить етап становлення та модернізації, поступово адаптуючись до міжнародних стандартів і відповідаючи на виклики сучасного освітнього середовища. Розуміння та аналіз різних моделей підготовки експертів у світовій практиці дозволяє глибше усвідомити сильні сторони й недоліки національної системи, а також запозичити передові практики для її вдосконалення [7; 9; 12].

Мета дослідження – визначити тенденції розвитку підготовки та сертифікації освітніх експертів у контексті міжнародних глобалізаційних процесів освітньої галузі.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. Тема підготовки освітніх експертів є надзвичайно важливою для розвитку якісної системи освіти в Україні, яка відповідає сучасним світовим стандартам. В умовах реформування освітньої сфери зростає потреба в експертах, здатних забезпечити професійну оцінку та моніторинг якості освітніх процесів, розробляти ефективні стратегії розвитку навчальних закладів, а також впроваджувати інноваційні підходи до викладання.

Однак, процес підготовки освітніх експертів в Україні стикається з рядом викликів, які обмежують його ефективність та якість. Серед таких викликів – відсутність усталеної національної системи підготовки експертів, нестача професійних стандартів, що відповідали б міжнародним вимогам, недостатність фінансування та обмежені можливості для підвищення кваліфікації. Водночас, з'являються нові перспективи для розвитку цієї сфери, зокрема завдяки міжнародному співробітництву, запозиченню успішних світових практик та розширенню інституційної підтримки з боку держави.

Отже, дослідження викликів і перспектив розвитку підготовки освітніх експертів в Україні є необхідним кроком для побудови сучасної освітньої системи, здатної відповідати потребам суспільства та формувати нові покоління компетентних фахівців.

Сучасне освітнє середовище України проходить через масштабні зміни, спрямовані на модернізацію та підвищення якості освіти. Найактуальніші зміни включають такі процеси.

Проведення реформи «Нова українська школа» (НУШ) є найбільш характерною особливістю освітньої системи України. Основна освітня реформа спрямована на створення компетентнісного підходу до навчання, орієнтацію на розвиток критичного мислення, креативності, комунікаційних навичок і соціальної адаптації учнів. НУШ також змінює структуру навчання,

впроваджує нові підходи до оцінювання, посилює роль учителя як наставника. Зростає увага до забезпечення рівного доступу до освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Школи все більше впроваджують інклюзивні класи та готують персонал до роботи з учнями, які мають різноманітні потреби.

Цифрова трансформація системи української освіти стала особливо актуальною через пандемію COVID-19, яка прискорила перехід на онлайн-формати навчання. Уряд та інші установи інвестують у розробку цифрових інструментів, платформ для дистанційного навчання, доступ до швидкого інтернету для шкіл та забезпечення технічними засобами як вчителів, так і учнів.

Важливою складовою реформ в Україні є підвищення кваліфікації педагогів. Наразі активно впроваджуються нові програми сертифікації вчителів, що базуються на сучасних педагогічних методах, а також створюються можливості для міжнародних обмінів і підвищення кваліфікації.

Зміни у змісті освіти України орієнтовані на формування ключових компетентностей, таких як підприємливість, фінансова грамотність, екологічна відповідальність, цифрова грамотність і здатність до самонавчання.

Зростає увага до реформування української професійно-технічної освіти. Нові стандарти та інноваційні підходи спрямовані на підготовку кадрів, які відповідають потребам сучасного ринку праці, і наближення до європейських стандартів професійного навчання.

Відбувається активне залучення міжнародного досвіду, зокрема співпраця з міжнародними організаціями, такими як UNESCO, OECD, Європейський Союз. Україна також бере участь у програмах академічної мобільності (як-от Erasmus+), що відкриває нові можливості для студентів, викладачів і дослідників.

Ці зміни освітньої системи мають на меті не лише підвищити якість освіти, але й адаптувати її до вимог сучасного світу та інтегрувати Україну в глобальний освітній простір.

В освітньому середовищі України спостерігається кілька глобальних тенденцій, які відображають загальносвітові зміни і потреби суспільства. Впровадження інформаційних технологій та дистанційних форм навчання набуло значного розвитку, особливо після пандемії COVID-19. В Україні активно створюються та використовуються освітні онлайн-платформи, як державні, так і приватні, а також розробляються цифрові інструменти, що спрощують доступ до знань. Важливість інклюзивної освіти стає все більш помітною. Україна розвиває законодавчу та інституційну базу для забезпечення доступу до освіти для дітей з особливими потребами, адаптуючи навчальні програми та середовище, а також розширюючи можливості професійного розвитку вчителів у цьому напрямі. У відповідь на глобальні виклики сучасна освіта в Україні фокусується на розвитку ключових компетентностей, таких як критичне мислення, креативність, навички комунікації, здатність до співпраці, а також цифрова грамотність та підприємливість. Ці зміни відображені в реформі «Нова українська школа» та нових освітніх стандартах. Сучасний ринок праці вимагає постійного оновлення знань та навичок, що стимулює розвиток системи безперервного навчання. В Україні поступово формується інфраструктура для розвитку безперервної освіти через освітні програми для дорослих, перекваліфікацію та підвищення кваліфікації в рамках програм, орієнтованих на розвиток навичок на різних етапах кар'єри. Зростає кількість програм академічної мобільності, партнерства українських університетів з міжнародними освітніми закладами, а також запровадження програм, що відповідають міжнародним стандартам. Це відкриває нові можливості для студентів і викладачів, сприяючи інтеграції української освіти в європейський та світовий освітній простір. Реформування професійної освіти в Україні спрямоване на забезпечення відповідності вимогам ринку праці, покращення якості підготовки кадрів, які мають практичні та актуальні навички для сучасних галузей економіки. Освіта стає важливим інструментом у формуванні екологічної свідомості та соціальної відповідальності. Українські освітні програми все більше уваги приділяють

питанням сталого розвитку, екологічного виховання та громадянської освіти, адаптуючись до світових стандартів сталого розвитку, визначених ООН. Реформи, спрямовані на посилення автономії освітніх установ, дозволяють школам та університетам самостійно приймати більше рішень щодо організації освітнього процесу, що підвищує їхню відповідальність за якість навчання та розвиток інноваційних підходів.

Перелічені глобальні тенденції визначають вектор розвитку української освіти, роблячи її більш гнучкою, сучасною та готовою до викликів інформаційної доби. Але підготовка освітніх експертів в Україні стикається з низкою ключових викликів, які обумовлюють потребу в реформуванні цієї сфери та адаптації до сучасних вимог.

1. Брак фінансових ресурсів обмежує можливості для якісної підготовки освітніх експертів, впровадження сучасних навчальних програм та участі в міжнародних програмах і тренінгах. Це також впливає на доступ до новітніх навчальних матеріалів і технологій, які є необхідними для розвитку компетенцій експертів.

2. Законодавче регулювання підготовки освітніх експертів в Україні ще перебуває на етапі формування та не завжди відповідає міжнародним стандартам. Існуючі нормативні документи не завжди враховують сучасні тенденції у сфері оцінювання якості освіти, що утруднює впровадження новітніх підходів і технологій.

3. В Україні ще недостатньо відпрацьовані стандарти, які чітко регламентують компетенції, знання і навички, необхідні для освітніх експертів. Це призводить до різного рівня підготовки експертів та нерівномірності в оцінюванні якості освітніх послуг.

4. Існує обмежена кількість програм для постійного підвищення кваліфікації освітніх експертів. Відсутність механізмів постійного навчання та вдосконалення ускладнює оновлення знань і навичок експертів відповідно до вимог сучасної освітньої системи.

5. Недостатня інтеграція українських освітніх експертів у міжнародний освітній простір обмежує їх доступ до передового досвіду й світових практик. Це впливає на якість їхньої роботи та знижує можливість вивчення і впровадження інноваційних підходів.

6. Чинні методики, які використовуються для оцінювання освітнього процесу, не завжди відповідають вимогам сучасної освітньої системи. Необхідне запровадження інструментів для аналітичного оцінювання, цифрових технологій і великих даних, які дозволяють комплексно аналізувати освітню діяльність.

7. Професія освітнього експерта в Україні не завжди сприймається як престижна, що впливає на мотивацію та залучення кваліфікованих фахівців. Без належної підтримки з боку держави й суспільства важко забезпечити належну якість підготовки експертів.

8. В умовах зростання діджиталізації освіти освітні експерти потребують навичок використання цифрових інструментів і технологій, проте доступ до них в Україні поки що обмежений. Це ускладнює впровадження інноваційних методик та аналітичних інструментів, які є необхідними для якісного оцінювання освітніх процесів.

Ці виклики вимагають комплексного підходу до вдосконалення системи підготовки освітніх експертів, спрямованого на покращення якості підготовки кадрів, посилення їхніх компетенцій і створення умов для сталого професійного розвитку відповідно до міжнародних стандартів. Розвиток підготовки освітніх експертів в Україні можна здійснювати за кількома ключовими напрямками, які сприятимуть підвищенню їхньої компетентності, ефективності роботи та інтеграції в міжнародний освітній простір:

1. Модернізація освітніх програм – створення та впровадження сучасних програм підготовки освітніх експертів з акцентом на міжнародні стандарти, практичні навички та компетенції, необхідні для роботи в освітній сфері. Програми повинні враховувати такі компоненти, як інноваційні методи

оцінювання, цифрова грамотність, використання даних у прийнятті рішень та розробка рекомендацій щодо покращення якості освіти.

2. Розвиток системи безперервного навчання – створення механізмів для регулярного підвищення кваліфікації освітніх експертів, включаючи курси, сертифікаційні програми, стажування та участь у семінарах і конференціях. Це дозволить експертам оновлювати знання та навички, необхідні для реагування на зміни в освітньому середовищі.

3. Інтеграція міжнародного досвіду та партнерства – розширення співпраці з міжнародними організаціями та участь у програмах обміну з іншими країнами, що дозволить запозичувати передові методики й практики підготовки освітніх експертів. Це може включати спільні тренінги, участь у міжнародних проєктах, дослідження та стажування за кордоном.

4. Впровадження стандартів компетенцій та сертифікації – розробка чітких кваліфікаційних стандартів та критеріїв сертифікації для освітніх експертів, що забезпечить належний рівень якості підготовки кадрів. Сертифікаційні вимоги мають охоплювати як базові компетенції, так і спеціалізовані знання у сфері оцінювання якості освіти.

5. Цифровізація процесів підготовки та оцінювання – використання цифрових інструментів та платформ для дистанційного навчання, моніторингу та оцінювання. Це допоможе забезпечити доступ до сучасних навчальних матеріалів, а також дозволить експертам ефективніше здійснювати аналіз даних та відстежувати результати освітніх заходів.

6. Підвищення престижу професії освітнього експерта – запровадження заходів для популяризації професії освітнього експерта, підвищення соціальної значущості їхньої роботи та надання можливостей для професійного зростання і самореалізації. Це може включати як державну підтримку, так і визнання результатів праці освітніх експертів на національному рівні.

7. Формування дослідницьких центрів та лабораторій для освітніх досліджень – створення дослідницьких осередків і лабораторій для збору,

аналізу і поширення даних, що допоможуть вивчати освітні тенденції та вдосконалювати підходи до оцінювання якості освіти. Вони можуть забезпечити експертів інформаційно-аналітичною підтримкою та надати можливість брати участь у новаторських дослідженнях.

8. Підтримка професійних спільнот і мереж експертів – розвиток професійних спільнот та асоціацій, де освітні експерти можуть обмінюватися досвідом, ресурсами та кращими практиками. Це дозволить створити платформу для обговорення важливих змін у сфері освіти, обміну досвідом та налагодження партнерських відносин між експертами різних рівнів.

Кожен з цих напрямків сприятиме формуванню потужної системи підготовки освітніх експертів в Україні, забезпечить відповідність їхньої кваліфікації світовим стандартам, та дозволить інтегруватися в глобальне освітнє середовище.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Проведене дослідження щодо вивчення українського та міжнародного досвіду підготовки експертів закладів освіти привело до таких висновків.

1. Проаналізовані можливості адаптації успішних міжнародних практик до українських умов з врахуванням особливостей національної системи освіти. Оцінені переваги та ризики використання міжнародного досвіду – міжнародний досвід підготовки та сертифікації експертів є не лише джерелом інновацій, а й основою для створення гнучкої та дієвої системи професійного розвитку українських експертів. Це дозволяє підтримувати високу якість освіти, що відповідає вимогам сучасного світу та сприяє формуванню конкурентоспроможної освітньої системи в Україні.

2. Описані ключові виклики, з якими стикається підготовка освітніх експертів в Україні, і намічені можливі напрями розвитку цієї сфери з врахуванням змін в освітньому середовищі та глобальних тенденцій в українській освіті.

Список використаної літератури

1. Bryk A.S., Schneider B. (2002). *Trust in Schools: A Core Resource for Improvement*. New York: Russell Sage Foundation.
2. Cheng Y. C., Tam W. M. (1997). Multi-models of quality in education. *Quality Assurance in Education*, 5(1), 22-31.
3. GIZ (2020). "Education in Developing Countries: A Program Overview".
4. Harvey L., Green, D. (1993). Defining Quality. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1), 9-34.
5. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG).
6. Бендерська А.В., Бондаренко О.В. (2020). Формування професійної компетентності освітніх експертів: теоретичні засади та практичні рекомендації. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.
7. Докучаєва В.В. Експертиза як метод прогностичної оцінки в процесі створення інноваційних педагогічних систем. *Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. № 1. С. 27–32.
8. Кузьмінська О.М., Пономаренко О.Г. (2019). Професійна підготовка освітніх експертів: проблеми та перспективи розвитку. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 1, 44-51.
9. Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: монографія. О. Воробйова, М. Дебич, В. Луговий, О. Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ, Ін-т вищої освіти НАПН України, 2020. 220 с.
10. Пасічник Н.О. Моніторинг якості освіти як комплексне оцінювання освітнього процесу. *Наукові записки. Вип. 121. Серія: Педагогічні науки. Частина I*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. С. 50–55.
11. Пасічник Н.О., Ботузова Ю.В., Ріжняк Р.Я. Експертна діяльність в закладах освіти. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти другого

(магістерського) рівня освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Кропивницький, ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. 514 с.

12. Свіжевська С. О. Експертиза якості освіти: європейський підхід до оптимізації критеріїв акредитації у ВНЗ України. URL: <http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure>

13. Хорошко С. В. (2021). Компетентнісний підхід у підготовці освітніх експертів: вимоги та перспективи. *Науковий вісник НУБіП України*, 12, 77-85.

Відомості про автора:

Олійник Вікторія Анатоліївна – студентка II курсу магістратури факультету математики, природничих наук та технологій Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, тел. +380500174649, e-mail: oleynik.vikulya@gmail.com.